

OPŠTA ISTORIJA NOVOG VIJEKA II (1789-1918)

REVOLUCIONARNA 1848. GODINA U EVROPI

Nada Tomović

Uzroci revolucionarne 1848. godine

- ▶ Protivurječnost socijalno-ekonomskog i političkog razvoja nagomilanog u razdoblju od 1815-1848. godine.
- ▶ Protivurječnost na relaciji buržoazija-proleterijat.
- ▶ Razvoj nacionalne svijesti i težnja za stvaranjem jedinstvenih i samostalnih država.

Povodi revolucionarne 1848. godine

- ▶ Velika agrarna kriza izazvana sušnom 1846. godinom što je imalo za posljedicu glad, povećanje cijena osnovnih životnih namjernica, siromaštvo i socijalne pobune.
- ▶ Hiperprodukcija industrijske robe koja je izazvana slabom kupovnom moći stanovništva, zatvaranje fabrika, nezaposlenost.
- ▶ Političke krize koje su postojale i ranije zaoštravaju se zbog ekonomske krize.
- ▶ Liberalni dijelovi društva traže reformu političkog sistema i veće učešće u vlasti.
- ▶ Pojava organizovanog radničkog pokreta koji istupa sa socijalnim i političkim zahtjevama.

Revolucionarna 1848. u Francuskoj

- ▶ Povod za početak revolucije u Francuskoj bio je zabrana političkog banketa zakazanog za 19. januar 1848. godine.
- ▶ Uprkos zabrani Pariz je zahvaćen masovnim demonstracijama.
- ▶ Pojedini dijelovi Nacionalne garde prelaze na stranu naroda.
- ▶ Predsjednik vlade, Gizo podnosi ostavku.
- ▶ Vojska odbija kraljevu naredbu da puca u narod.
- ▶ Kralj Luj Filip 24. februara potpisuje akt o abdikaciji i odlazi u Englesku.
- ▶ „Privremena vlada“ pod pritiskom republikanaca proglašava 25. februara republiku. Tako počinje istorija Druge Francuske Republike.

Revolucionarna 1848. u Francuskoj

- ▶ Pod pritiskom naroda „Privremena vlada“ proglasila opšte pravo glasa, slobodu političkog udruživanja i djelovanja, ukidanje cenzure štampe, puštanje na slobodu političkih zatvorenika, otvaranje narodnih radionica za nezaposlene i dr.
- ▶ Radnici imaju dva predstavnika u „Privremenoj vladi (Luj Blan i Alber).
- ▶ Revolucionarni tabor cijepa se na dva tabora: buržoaski i proleterski.
- ▶ Radnici su tražili korjenite društvene reforme dok je buržoazija ukidala postepeno jednu po jednu mjeru donijetu u korist radnika.
- ▶ Radnički ustanak u Parizu 23-26. juna svirepo ugušen.
- ▶ Proglašen novi Ustav 12. novembra 1848; ozakonjeno republikansko uređenje i opšte pravo glasa.
- ▶ Za predsjednika Druge Francuske Republike izabran Luj Napolen Bonaparta.

Revolucionarna 1848. u Francuskoj

- ▶ Po preuzimanju dužnosti Luj Napoleon odmah preduzima reakcionarne mjere: Hapse se istaknuti republikanci, na čelo vlade dovodi konzervativce.
- ▶ Šalje francuske trupe u Rim na papin poziv radi gušenja revolucije i povratka svjetovne vlasti pape.

Revolucionarna 1848. u Njemačkim zemljama

- ▶ Liberalni dijelovi pruskog društva 1847. godine traže sazivanje Narodne skupštine umjesto Ujedinjenog lanaga.
- ▶ Formiraju se dvije političke struje: konzervativna, liberalna i radikalna.
- ▶ Jačanje nacionalne struje koja se zalagala za ujedinjenje njemačkih zemalja u jednu državu.
- ▶ Revolucionarni nemiri u južnim i zapadnim dijelovima Njemačke u martu 1848. godine pod uticajem dešavanja u Francuskoj.
- ▶ Na revolucionarni pokret u njemačkim zemljama imao je veliki uticaj *Savez komunista* i izlazak iz štampe *Manifesta saveza komunista*.
- ▶ Osnovni zahtjevi revolucionara u njemačkim zemljama bili su: ukidanje feudalizma, rešenje agrarnog pitanja, rušenje apsolutizma i zavođenje ustavnosti i parlamentarizma, nacionalno ujedinjenje njemačkih zemalja.

Revolucionarna 1848. u Njemačkim zemljama

- ▶ Poslije martovskih uspjeha revolucionara pruski kralj sazvaio je Narodnu skupštinu 22. maja. Skupština pod pritiskom konzervativne većine donosi ograničene ustupke seljacima: sve seljačke obaveze podijeljene su u dvije kategorije, one koje se otkupljuju i one kojih se seljak oslobađa bez otkupa.
- ▶ Nepostojanje saglasnosti oko ujedinjenja Njemačke: većina se zalagala za federalnu parlamentarnu carevinu a manjina za federalnu republiku.
- ▶ Početkom juna 1848. priprema se kontrarevolucionarna akcija protiv novih pobuna.
- ▶ Poslije gušenja revolucionarnih pobuna u junu vlada je pristupila izradi novog Ustava.
- ▶ Pruska je po novom Ustavu bila ustavna parlamentarna monarhija sa dvodomim parlamentom Donji dom se biraio na osnovu opšteg prava glasa, Gornji je imenovao kralj. Vlada je bila odgovorna Parlamentu, ali je kralj imao pravo veta na skupštinske odluke.
- ▶ Glavna tekovina revolucionarne 1848. u Pruskoj je ukidanje feudalizma i ograničavanje apsolutizma.

Revolucionarna 1848. u Habzburškim zemljama

- Početkom marta 1848. godine izbijaju masovne demonstracije studenata i radnika u Beču. Traže smjenu kancelara Metrnih.
- Vojska surovo guši pobunu. Ubijeno oko 50 demonstranata. Meternih prinuđen da podnese ostavku.
- Dvor dozvoljava slobodu štampe i obećava donošenje Ustava. Obrazuje se vlada umjerenog liberalnog centra.
- Nezadovoljstvo protiv bečkog dvora najizraženije je u Mađarskoj. Lajoš Košut traži ukidanje kmetstva i formiranje mađarske vlade.

Revolucionarna 1848. u Habzburškim zemljama

- Mađarski narodni predstavnici formiraju listu širih zahtjeva nego što je to tražio Košut. Traže: ukidanje kmetstva, vjersku i političku ravnopravnost, zabrana mađarskim vojnicima da služe u drugim zemljama, oslobođenje političkih zatvorenika itd.
- Beč prinuđen na popuštanje: obrazovana je mađarska vlada, počelo je izvođenje reformi.
- Do revolucionarnih pobuna dolazi i u ostalim dijelovima Carstva: Češkoj, Slovačkoj, Galiciji, Hrvatskoj, Sloveniji i Vojvodini. Na prvom mjestu traži se rešenje nacionalnog pitanja, ukidanje feudalnih obaveza i dr.

Revolucionarna 1848. u Habzburškim zemljama

- Sprovedene ograničene reforme i donesen Ustav. Po novom Ustavu Austrija je parlamentarna monarhija s. Izorno pravo bilo je ograničeno visokim imovinskim cenzusom.
- Donesena odlukoa o raspuštanju Akademskog legiona i Centralnog komiteta revolucionarne garde, koji su igrali ulogu revolucionarne vlade u sjenci. To je izazvalo novi ustanak u Beču 15. maja koji su podigli studenti i radnici.
- Car i predstavnici valade bježe u Insbruk.
- Od 17. maja 1848. u Austriji postoje dvije pararelne vlasti: vlada u Beču, koja je pod pritiskom revolucionara i vlada u Insbruku.
- Nemiri su tokom čitavog ljeta 1848. potresali Austriju.

Revolucionarna 1848. u Habzburškim zemljama

- ▶ Rajstag donosi odluku o ukidanju kmestva.
- ▶ Car se vraća u Beč. Naređuje da se raspusti mađarski Parlament i uguši revolucija u Mađarskoj. Za komandanta carske vojske imenuje hrvatskog bana Jelačića.
- ▶ Kao reakcija na carevu odluku da se uguši revolucija u Mađarskoj ponovo dolazi do masovnih protesta u Beču u oktobru 1848. Car bježi u Moravsku. Beč je u rukama revolucionara.
- ▶ Revolucionari su bili savladani i pobune ugušene početkom novembra 1848.
- ▶ Jedina tekovina revolucionarne 1848. u Austriji je ukidanje feudalizma. Seljačko pitanje time nije bilo riješeno.

Revolucionarna 1848. u Habzburškoj monarhiji

- ▶ Mađarsko pitanje bilo je goruće za Beč. Iako su sprovedenim reformama građani izjednačeni pred zakonom, garantovana osnovna politička prava i slobode, ali to je sve bilo više načelno nego praktično.
- ▶ Vodstvo revolucije je tražilo rešenje nacionalnog pitanja Mađara. Plemstvo se nije odlučivalo za potpuni raskid s Bečom iz straha od nacionalnih pokreta drugih naroda, zbog vezanosti za austrijska tržišta, od pokreta seljaštva.
- ▶ Narod podržava ideju Lajoša Košuta o potpunom raskidu Mađarske sa Bečom.
- ▶ U septembru 1848. Mađarsku ponovo potresaju nemiri.
- ▶ Austrijski car traži vojnu pomoć od Rusije.
- ▶ Otpor Mađara trajaće sve do oktobra 1849. kada je revolucija ugušena.

Revolucionarna 1848. u Italiji

- ▶ Italijanski revolucionari su tokom velikih uspjeha izdejsstvovali ukidanje feudalizma i ograničene društvene reforme.
- ▶ Italijanski revolucionari pokreću pitanje oslobođenja Lombardije i Venecije ispod austrijske vlasti a potom ujedinjenje Italije.
- ▶ Zagovornici objave rata Austriji su demokratski i liberalno orjentisani slojevi društva. Pod njihovim pritiskom i kralj Pijemonta Karlo Albert popušta.
- ▶ Rat Austriji je objavljen 24.marta 1848. godine. Poslije prvih uspjeha vojska Pijemonta trpi velike poraze. Početkom avgusta kralj Pijemonta potpisuje mir.

Revolucionarna 1848. u Italiji

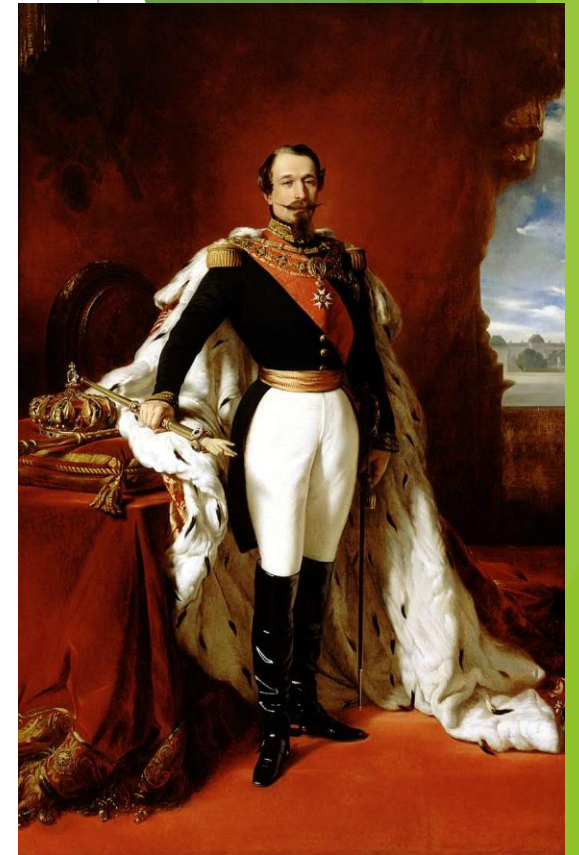
- ▶ Revolucioniari optužuju kralja za izdaju i preuzimaju stvari u svoje ruke. Izbijaju nemiri u kraljevini dvaju Sicilija, Rimu i drugim dijelovima Apeninskog poluostrva.
- ▶ Papa se sklanja u Gaetu. U Rimu se saziva Parlament u koju ulaze istaknuti revolucionari Garibaldi, Orsini, Macini i drugi.
- ▶ Austrija i Francuska šalju svoje trupe u pomoć papi. Ulaškom francuskih trupa u Rim krajem juna 1849. spriječeno je stvaranje Rimske republike.
- ▶ Garibaldi sa svojim dobrovoljcima kreće put Venecije da sačuva proglašenu Venecijansku republiku. Austrijske trupe bile su nadmocnije i guše poslednji otpor revolucionarnih snaga na Apeninskom poluostrvu.

Đuzepe Garibaldi

Reakcija u Evropi nakon gušenja revolucije 1848/49. godine

- ▶ Reakcija je zavládala u svim zemljama koje je zahvatila revolucija. Umjesto apsolutizma predrevolucionarnog tipa zavedeni su autoritarni režimi.
- ▶ Najžešća reakcija bila je u Habzburškim zemljama (Bahov apsolutizam).
- ▶ U svim italijanskim državama ukinuti su ustavi osim u Sardinijskoj kraljevini.
- ▶ Pruska i Austrija donose Oktroisane ustave po kojima je ograničen politički uticaj demokratski i liberalno orjentisanih dijelova elementa društva.
- ▶ U Francuskoj je 2. decembra 1851. izvršen državni udar. Ukinuta Druga Francuska Republika. Luj Napoleon proglasio se za cara (Napoleon III).

Napolen III Bonaparta